

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA ZDROWIA¹⁾**

z dnia 7 listopada 2007 r.

**w sprawie rodzaju i zakresu świadczeń zapobiegawczych,
diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych udzielanych
przez pielęgniarkę albo położną samodzielnie bez zlecenia lekarskiego**

Na podstawie art. 6 ustawy z dnia 5 lipca 1996 r. o zawodach pielęgniarki i położnej (Dz. U. z 2001 r. Nr 57, poz. 602, z późn. zm.²⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1.

1. Pielęgniarka jest uprawniona do wykonywania samodzielnie, bez zlecenia lekarskiego:

1) świadczeń zapobiegawczych obejmujących:

- a) prowadzenie poradnictwa w zakresie samoopieki w życiu z chorobą i niepełnosprawnością w stosunku do człowieka chorego i jego rodziny,
- b) psychoedukację chorych z zaburzeniami psychicznymi i uzależnieniami oraz ich rodzin, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- c) prowadzenie poradnictwa w zakresie żywienia dorosłych oraz dzieci zdrowych,
- d) prowadzenie poradnictwa w zakresie żywienia dzieci chorych, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa pediatricznego,
- e) prowadzenie poradnictwa w zakresie sprawowania opieki nad dziećmi z grup dyspenseryjnych, pod warunkiem odbycia kursu kwalifikacyjnego w zakresie pielęgniarstwa w środowisku nauczania i wychowania lub uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa pediatricznego,
- f) pielęgnację skóry i błon śluzowych z zastosowaniem środków farmaceutycznych i materiałów medycznych,
- g) wykonywanie szczepień ochronnych w ramach kalendarza szczepień i na zlecenie właściwych jednostek organizacyjnych służby zdrowia oraz wystawianie związanych z tym zaświadczeń, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- h) organizację izolacji chorych zakaźnie w miejscach publicznych i w warunkach domowych;

2) świadczeń diagnostycznych obejmujących:

- a) wykonywanie badania fizykalnego, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa,
- b) wykonywanie badania fizykalnego umożliwiającego wczesne wykrywanie chorób sutka, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- c) kierowanie na badania diagnostyczne lub pobieranie materiałów do badań diagnostycznych, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa,
- d) kierowanie na badania lub pobieranie materiałów do badań bakteriologicznych (mocz, kał, płwocina, wymazy z nosa, gardła i narządów płciowych i inne wydzieliny), pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa,
- e) wykonywanie testów diagnostycznych dla oznaczenia ciał ketonowych i glukozy we krwi i w moczu,
- f) oznaczanie glikemii za pomocą glukometru,

- g) wykonywanie badań przesiewowych oraz kierowanie do lekarzy, pod warunkiem odbycia kursu kwalifikacyjnego w zakresie pielęgniarstwa w środowisku nauczania i wychowania lub w zakresie pielęgniarstwa środowiskowego (rodzinnego),
- h) wykonywanie EKG, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- i) wykonywanie pulsoksymetrii,
- j) wykonywanie pomiarów stężenia gazów biorących udział w procesie oddychania (gazometrii, kapnometrii), pod warunkiem odbycia kursu kwalifikacyjnego w zakresie anestezjologii i intensywnej terapii,
- k) ocenę wydolności oddechowej metodą spirometrii,
- l) wstępną ocenę ciężkości urazów i organizację bezpiecznego transportu chorego,
- m) ocenę stopnia i powierzchni oparzeń oraz podjęcie działań leczniczych w ramach pomocy przedlekarskiej, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- n) ocenę stanu świadomości chorego z wykorzystaniem właściwych metod oceny (schematów, klasyfikacji), pod warunkiem odbycia kursu kwalifikacyjnego w zakresie anestezjologii i intensywnej terapii lub uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa,
- o) ocenę poziomu znieczulenia pacjenta oraz relaksometrię, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w zakresie anestezjologii i intensywnej terapii,
- p) prowadzenie bilansu wodnego,
- q) ocenę stopnia przewodnienia pacjenta dializowanego, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- r) ocenę i monitorowanie bólu oraz innych objawów u przewlekle chorych objętych opieką paliatywną oraz ocenę wydolności fizycznej chorego, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- s) ocenę jakości życia chorego objętego opieką paliatywną, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego;

3) świadczeń leczniczych obejmujących:

- a) ustalanie diety w żywieniu ludzi chorych, w oparciu o obowiązujące w tym zakresie wytyczne,
- b) dobór i wykorzystanie różnych technik karmienia u chorych,
- c) zakładanie zgłębnika do żołądka i odbarczenie treści,
- d) wykonywanie zabiegów z zastosowaniem ciepła i zimna,
- e) zakładanie cewnika do pęcherza moczowego i usuwanie założonego cewnika,
- f) płukanie pęcherza moczowego,
- g) wykonywanie zabiegów doodbytniczych (lewatywa, wlewka, kroplówka),
- h) dobór sposobów i opatrywanie oparzeń, ran, odleżyn (do III° włącznie) oraz przetok, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- i) zdejmowanie szwów, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- j) doraźne podawanie tlenu,
- k) tlenoterapię, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa,
- l) wykonywanie inhalacji,
- m) stosowanie baniek lekarskich,
- n) wykonywanie kaniulacji żył obwodowych,
- o) podawanie dożylnie leków oraz kroplowe przetaczanie dożylnie płynów w ramach postępowania w resuscytacji krążeniowo-oddechowej według obowiązujących standardów postępowania w stanach nagłych, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,

- p) doraźną modyfikację stałej dawki leczniczej insuliny krótkodziałającej,
 - q) kroplowe przetaczanie dożylnych płynów, podawanie dożylnych leków (Heparinum, Natrium Chloratum 0,9%, Glucosum 5%, Natrium Chloratum 10%, Calcium 10%) oraz modyfikację ich dawki, w trakcie trwania dializy, zgodnie z planem leczenia ustalonym dla danego pacjenta oraz obowiązującymi w danym zakładzie opieki zdrowotnej standardami, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - r) doraźną modyfikację dawki leczniczej leku przeciwbólowego i leków stosowanych w celu łagodzenia innych dokuczliwych objawów (duszność, nudności, wymioty, lęk, delirium) u chorych objętych opieką paliatywną, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - s) podawanie na zlecenie lekarskie dożylnych, zewnątrzoponowych i podskórnych leków łagodzących dokuczliwe objawy u chorych objętych opieką paliatywną, z uwzględnieniem nowoczesnych technik (stosowanie analgezji sterowanej przez chorego- PCA, ciągłego podawania leków i płynów podskórnie przy użyciu zestawu "Butterfly" oraz infuzorów), pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - t) przygotowanie chorych (i ich rodzin) leczonych metodami: Ciągła Ambulatoryjna Dializa Otrzewnowa (CADO), Automatyczna Dializa Otrzewnowa (ADO) i hemodializa oraz hiperalimentacja - do współudziału w prowadzonym leczeniu, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - u) wykonywanie intubacji dotchawiczej w sytuacjach nagłych, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w zakresie anestezjologii i intensywnej terapii,
 - w) wykonywanie defibrylacji, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - x) zastosowanie unieruchomienia przy złamaniach kości i zwichnięciach oraz przygotowanie chorego do transportu,
 - y) zlecenie transportu chorego,
 - z) prowadzenie psychoterapii podstawowej oraz wykorzystanie elementów psychoterapii kwalifikowanej, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego;
- 4) świadczeń rehabilitacyjnych obejmujących:
- a) prowadzenie rehabilitacji przyłóżkowej w celu zapobiegania powikłaniom wynikającym z unieruchomienia,
 - b) prowadzenie usprawniania ruchowego (siadanie, pionizacja, nauka chodzenia, nauka samoobsługi),
 - c) prowadzenie aktywizacji podopiecznych z wykorzystaniem elementów terapii zajęciowej, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - d) prowadzenie terapii kreatywnej i rehabilitacji chorych wymagających opieki paliatywnej, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - e) prowadzenie instruktażu w zakresie treningu pęcherza moczowego u chorych z problemem nietrzymania moczu, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - f) prowadzenia instruktażu w zakresie hartowania i kształtowania kikuta amputowanej kończyny, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - g) rehabilitację podopiecznych z zaburzeniami psychicznymi, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - h) wnioskowanie o objęcie opieką społeczną, pod warunkiem odbycia kursu kwalifikacyjnego w zakresie pielęgniarstwa środowiskowego (rodzinnego).

2. Rodzaje badań diagnostycznych i materiałów do tych badań, o których mowa w ust. 1 pkt 2 lit. c, określa [załącznik nr 1](#) do rozporządzenia.

§ 2.

Pielęgniarka systemu w rozumieniu art. 3 pkt 6 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o

Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. Nr 191, poz. 1410 oraz z 2007 r. Nr 89, poz. 590), jest uprawniona do wykonywania samodzielnie, bez zlecenia lekarskiego medycznych czynności ratunkowych obejmujących:

- 1) ocenę stanu pacjenta w celu ustalenia postępowania i podjęcia decyzji o prowadzeniu lub odstąpieniu od medycznych czynności ratunkowych;
- 2) układanie pacjenta w pozycji właściwej dla jego stanu zdrowia lub odniesionych obrażeń;
- 3) podjęcie i prowadzenie podstawowej i zaawansowanej resuscytacji krążeniowo – oddechowej u dorosłych i dzieci według standardów ogłoszonych w obwieszczeniu wydanym na podstawie art. 43 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym;
- 4) bezprzyrządowe przywracanie drożności dróg oddechowych;
- 5) przyrządowe przywracanie i zabezpieczanie drożności dróg oddechowych z zastosowaniem w szczególności:
 - a) rurki ustno – gardłowej,
 - b) rurki nosowo – gardłowej,
 - c) maski krtaniowej,
 - d) rurki krtaniowej,
 - e) konikopunkcji (pod warunkiem odbycia dodatkowego kursu specjalistycznego);
- 6) odsysanie dróg oddechowych;
- 7) podjęcie tlenoterapii biernej lub wspomaganie oddechu lub wentylacji zastępczej powietrzem lub tlenem:
 - a) ręcznie - z użyciem:
 - maski twarzowej,
 - zastawki jednokierunkowej i worka oddechowego,
 - b) mechanicznie – z użyciem respiratora;
- 8) intubację dotchawiczą w laryngoskopii bezpośredniej w nagłym zatrzymaniu krążenia przez usta lub przez nos, bez użycia środków zwiotczających oraz prowadzenie wentylacji zastępczej;
- 9) wykonanie EKG;
- 10) wykonanie defibrylacji ręcznej na podstawie EKG;
- 11) wykonanie defibrylacji zautomatyzowanej;
- 12) monitorowanie czynności układu oddechowego;
- 13) monitorowanie czynności układu krążenia metodami nieinwazyjnymi;
- 14) wykonanie kaniulacji żył obwodowych kończyn górnych i dolnych oraz żyły szyjnej zewnętrznej;
- 15) wykonanie dojścia doszpicowego przy użyciu gotowego zestawu (pod warunkiem odbycia dodatkowego kursu specjalistycznego);
- 16) podawanie leków drogą dożylną, domięśniową, podskórną, dotchawiczą, doustną, doodbytniczą i wziewną oraz doszpicową, przy użyciu gotowego zestawu (podawanie leków drogą doszpicową pod warunkiem odbycia dodatkowego kursu specjalistycznego);
- 17) odbarczenie odmy prężnej drogą nakłucia jamy opłucnowej (pod warunkiem odbycia dodatkowego kursu specjalistycznego);
- 18) oznaczanie poziomu parametrów krytycznych z użyciem dostępnego sprzętu, w tym w szczególności:
 - a) poziomu glukozy w surowicy,
 - b) poziomu elektrolitów w surowicy,

- c) badania gazometrycznego krwi włośniczkowej;
- 19) opatrywanie ran;
- 20) tamowanie krwotoków;
- 21) unieruchamianie kręgosłupa ze szczególnym uwzględnieniem odcinka szyjnego;
- 22) odebranie porodu nagłego w warunkach pozaszpitalnych;
- 23) segregację medyczną w rozumieniu art. 43 ust. 2 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym;
- 24) podejmowanie działań zabezpieczających w celu ograniczenia skutków zdrowotnych zdarzenia;
- 25) przygotowanie pacjenta i opieka medyczna podczas transportu przez zespół ratownictwa medycznego w rozumieniu art. 3 ust. 10 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym.

§ 3.

Pielęgniarka, o której mowa w § 2, wykonująca określone w rozporządzeniu medyczne czynności ratunkowe, jest uprawniona do podania pacjentowi doraźnie w nagłych wypadkach, bez zlecenia lekarza, leków zamieszczonych w wykazie stanowiącym [załącznik nr 2](#) do rozporządzenia.

§ 4.

W związku z samodzielnym wykonywaniem świadczeń leczniczych pielęgniarka jest uprawniona do podania pacjentowi doraźnie w nagłych wypadkach, bez zlecenia lekarza, leków zamieszczonych w wykazie stanowiącym [załącznik nr 3](#) do rozporządzenia.

§ 5.

1. Pielęgniarka zatrudniona w zakładzie opieki zdrowotnej informuje, bez zbędnej zwłoki, lekarza o samodzielnym wykonaniu świadczeń wymienionych w § 1 oraz o podanych lekach.
2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do pielęgniarki wykonującej opiekę nad pacjentem poza zakładem opieki zdrowotnej, jeżeli w jej obecności pacjent zostanie objęty opieką lekarską.

§ 6.

1. Położna jest uprawniona do wykonywania samodzielnie:
 - 1) świadczeń zapobiegawczych obejmujących:
 - a) sprawowanie opieki przedkoncepcyjnej nad kobietą w celu przygotowania jej do świadomego planowania rodziny, sprawowania opieki nad noworodkiem i niemowlęciem,
 - b) prowadzenie poradnictwa w zakresie przygotowania rodziny do pełnienia funkcji prokreacyjnej, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - c) prowadzenie czynnego poradnictwa w odniesieniu do kobiet ciężarnych oraz kierowanie do lekarzy specjalistów,
 - d) przygotowanie kobiet do prowadzenia samoobserwacji we wszystkich okresach życia w celu wczesnego wykrywania i likwidacji czynników ryzyka schorzeń

nowotworowych,

- e) prowadzenie czynnego poradnictwa w odniesieniu do kobiet ze schorzeniami ginekologicznymi,
- f) ustalanie diety w poszczególnych okresach życia kobiety, w ciąży fizjologicznej i ciąży wysokiego ryzyka,
- g) przeprowadzanie wizyt patronażowych u położnicy i noworodka (niemowlęcia),
- h) prowadzenie poradnictwa w zakresie żywienia noworodków i niemowląt zdrowych,
- i) pielęgnację skóry i błon śluzowych z zastosowaniem środków farmaceutycznych i materiałów medycznych,
- j) wykonywanie szczepień ochronnych u noworodków w ramach kalendarza szczepień, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego;

2) świadczeń diagnostycznych obejmujących:

- a) pobieranie materiałów do badań i wykonywanie testów diagnostycznych: – ciążowego, – na obecność białka w moczu, – oznaczenie poziomu glukozy we krwi,
- b) kierowanie na badania diagnostyczne lub pobieranie materiałów do badań diagnostycznych,
- c) pobieranie materiałów do badań bakteriologicznych (mocz, kał, płwocina, wydzielina z dróg rodnych, inne wydzieliny),
- d) wykonywanie badania fizykalnego, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa,
- e) wykonywanie badania fizykalnego umożliwiającego wczesne wykrywanie chorób sutka,
- f) wykonywanie i interpretację badań służących ocenie stanu zdrowia płodu i ciężarnej, polegających na: – badaniu położniczym zewnętrznym, – badaniu położniczym wewnętrznym, – kardiografii,
- g) wykonywanie pomiarów stężenia gazów biorących udział w procesie oddychania: – gazometrii, kapnometrii, pod warunkiem odbycia kursu kwalifikacyjnego w zakresie anestezjologii i intensywnej terapii,
- h) wykonywanie pulsoksymetrii,
- i) ocenę stanu świadomości chorej z wykorzystaniem właściwych metod oceny (schematów, klasyfikacji), pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa,
- j) wykonywanie EKG, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- k) prowadzenie bilansu wodnego;

3) świadczeń leczniczych obejmujących:

- a) prowadzenie i przyjęcie porodu fizjologicznego,
- b) prowadzenie porodu w wodzie, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- c) nacięcie, znieczulenie miejscowe i szycie krocza naciętego oraz pękniętego I° według obowiązujących standardów postępowania,
- d) wykonywanie zabiegu Credego u noworodka,
- e) zdjęcie szwów z krocza,
- f) płukanie pochwy,
- g) wykonywanie zabiegów doodbytniczych (lewatywa, wlewka, kroplówka),
- h) wykonywanie zabiegów z zastosowaniem ciepła i zimna,
- i) stosowanie baniek lekarskich,
- j) wykonywanie inhalacji,
- k) doraźne podawanie tlenu,
- l) tlenoterapię, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa,

- m) zakładanie cewnika do pęcherza moczowego i usuwanie założonego cewnika,
 - n) płukanie pęcherza moczowego,
 - o) dobór sposobów i opatrywanie ran, odleżyn (do III° włącznie), pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - p) zdejmowanie szwów z ran pooperacyjnych, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - q) wykonywanie kaniulacji żył obwodowych,
 - r) podawanie dożylnie leków oraz kroplowe przetaczanie dożylnie płynów w ramach postępowania w resuscytacji krążeniowo-oddechowej według obowiązujących standardów postępowania w stanach nagłych, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - s) doraźną modyfikację dawki leczniczej leku przeciwbólowego, w leczeniu choroby nowotworowej u chorych przewlekle, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - t) wykonywanie intubacji dotchawiczej w sytuacjach nagłych, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w zakresie anestezjologii i intensywnej terapii,
 - u) wykonywanie defibrylacji, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - w) udzielanie pomocy położniczej w nagłych przypadkach przed przybyciem lekarza:
 - udzielanie pomocy ręcznej w porodach miednicowych,
 - ręczne wydobycie łożyska w przypadku krwotoku (masaż macicy, zabieg Credego),
 - tamponowanie pochwy w przypadku pęknięcia szyjki macicy,
 - obrót wewnętrzny w przypadku porodu bliźniaczego, gdy po urodzeniu się pierwszego płodu drugi znajduje się w położeniu poprzecznym, a zwiodła próba wykonania obrotu zewnętrznego,
 - x) zlecenie transportu chorego;
- 4) świadczeń rehabilitacyjnych obejmujących:
- a) ćwiczenia usprawniające w ciąży, położu i schorzeniach ginekologicznych,
 - b) prowadzenie rehabilitacji przyłożkowej w celu zapobiegania powikłaniom wynikającym z unieruchomienia,
 - c) prowadzenie usprawniania ruchowego (siadanie, pionizacja, nauka chodzenia, nauka samoobsługi),
 - d) aktywizację podopiecznych z wykorzystaniem elementów terapii zajęciowej, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego.

2. Rodzaje badań diagnostycznych i materiałów do tych badań, o których mowa w ust. 1 pkt 2 lit. b, określa [załącznik nr 4](#) do rozporządzenia.

§ 7.

W związku z samodzielnym wykonywaniem świadczeń leczniczych położona jest uprawniona do podania pacjentowi doraźnie w nagłych przypadkach, bez zlecenia lekarza, leków zamieszczonych w wykazie stanowiącym [załącznik nr 3](#) do rozporządzenia, a w przypadku braku możliwości interwencji lekarskiej, gdy zwłoka w ich podaniu stwarza zagrożenie dla życia i zdrowia matki lub dziecka - również leków zamieszczonych w wykazie stanowiącym [załącznik nr 5](#) do rozporządzenia.

§ 8.

1. Położna zatrudniona w zakładzie opieki zdrowotnej informuje bez zbędnej zwłoki lekarza zatrudnionego w tym zakładzie o samodzielnym wykonaniu świadczeń wymienionych w § 6 oraz o podanych lekach.
2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do położnej sprawującej opiekę nad pacjentem poza zakładem opieki zdrowotnej, jeżeli w jej obecności pacjent zostanie objęty opieką lekarską.

§ 9.

Pielęgniarka, położna przy podejmowaniu czynności związanych z samodzielnym wykonywaniem świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych nie powinna wykraczać poza swoje umiejętności zawodowe, a w szczególności podejmować czynności wymagających umiejętności zawodowych, uzyskiwanych w drodze doskonalenia zawodowego w odpowiedniej formie kształcenia podyplomowego.

§ 10.

Traci moc rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 2 września 1997 r. w sprawie zakresu i rodzaju świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych, wykonywanych przez pielęgniarkę samodzielnie, bez zlecenia lekarskiego, oraz zakresu i rodzaju takich świadczeń wykonywanych przez położną samodzielnie (Dz. U. Nr 116, poz. 750).

§ 11.

Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

MINISTER ZDROWIA